

บทที่ 6 การเสนอพยานหลักฐานเบื้องต้นต่อศาล

ตอนที่ 1

คดีแพ่ง

เมื่อคดีมาสู่ศาลแล้ว ในชั้นพิจารณาคู่ความที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ศาลเพื่อให้ศาลเชื่อตามข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ของฝ่ายตน หน้าที่เสนอพยานหลักฐานถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยกว่ากระบวนการพิจารณาใดๆในศาล เพราะหากขาดการเสนอพยานหลักฐานต่อศาลก็ไม่มีอะไรมาเป็นเครื่องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อข้ออ้างตามคำฟ้องหรือคำให้การของตน โอกาสแพ้คดีถูกศาลยกฟ้องหรือพิพากษาให้แพ้คดี ดังนั้น จึงต้องระวังอย่าลืมนำพยานหลักฐานเป็นอันขาด

อนึ่ง ปัญหาข้อพิพาทที่ขึ้นสู่ศาลในคดีหนึ่งๆนั้นจะแบ่งออกเป็นปัญหาในข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาข้อกฎหมายนั้นคู่ความไม่ต้องนำสืบ ส่วนที่ต้องสืบ คือ ปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ไปต้องช่วยข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

หลักเกณฑ์การอ้างพยาน

โดยปกติพยานหลักฐานที่จะนำมาสืบประกอบข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตนนั้นประกอบด้วยพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือวัตถุพยานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทุกอย่างแล้วแต่กรณี ดังนั้น การจะอ้างพยานชนิดใดมาสืบย่อมต้องอาศัยหลักกฎหมายที่บังคับไว้เฉพาะกรณีนั้นๆ รายละเอียดให้ศึกษาจากลักษณะพยาน ในชั้นนี้จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปการอ้างพยานทำได้ดังนี้ คือ

- 1) คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิจะอ้างพยานร่วมกันได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 91)
- 2) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพยานของตน หรือจะอ้างตนเองเป็นพยานก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 97) ถ้าอ้างตนเองเป็นพยานในคดีของตนจะต้องสืบพยานก่อนพยานปากอื่นเสมอ
- 3) เมื่อได้ระบัพยานใดไว้แล้วจะไม่ตั้งใจสืบก็ได้ หากว่าพยานนั้นยังไม่ได้เข้าเบิกความ

(ป.วิ.แพ่ง มาตรา 117)

4.) การอ้างเอกสารเป็นพยาน ผู้อ้างต้องคัดสำเนาเอกสารนั้นส่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ก่อนสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 90 หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้แถลงรับรองต้นฉบับเอกสารที่ฝ่ายอ้างส่งต่อศาลแล้ว ฝ่ายที่รับรองแล้วจะอ้างว่าฝ่ายอ้างเอกสารไม่ส่งสำเนาเอกสารให้ตนเช่นนี้อ้างไม่ได้

การเสนอพยานหลักฐาน

ทนายความมีหน้าที่เสนอพยานหลักฐานต่อศาล โดยการยื่น“บัญชีระบุพยาน”ซึ่งเป็นแบบพิมพ์ของศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วันเต็ม (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 88 วรรคหนึ่ง) ในทางปฏิบัติ นำแบบพิมพ์ “บัญชีระบุพยาน” (แบบ 14 ก.) ดังตัวอย่างท้ายเล่ม กรอกรายชื่อพยานเรียงตามลำดับโดยอ้างตนเองเป็นลำดับแรก แล้วตามด้วยพยานบุคคลภายนอกที่รู้เห็นเกี่ยวข้องกับคดี ในทางปฏิบัตินิยมจัดลำดับพยานบุคคลจนหมดก่อน แล้วจึงลำดับพยานเอกสารเป็นอันดับถัดไป ส่วนช่องหมายเหตุต้องระบุให้ศาลรู้ด้วยคำว่า “นำ” หรือ “หมาย” หรือ “คำสั่ง” หรือ “ขอให้ศาลเรียก” ฯลฯ เป็นต้น

“นำ” หมายถึง ผู้อ้างพยานนำพยานมาส่งศาลหรือนำพยานมาเองโดยไม่ต้องขอให้ศาลออกหมายเรียก

“หมาย” หมายถึง ขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานนั้นมาศาล เพราะผู้อ้างไม่สามารถนำมาเองได้ เช่น เรียกพยานซึ่งเป็นบุคคลภายนอกให้ไปเบิกความ เป็นต้น

“คำสั่ง” หมายถึง ขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสารซึ่งอยู่กับบุคคลภายนอกหรือสถานที่ราชการให้ส่งเป็นพยานต่อศาล เป็นต้น

“ขอให้ศาลเรียก” หมายถึง การอ้างสำนวนหรือเอกสารต่างๆ ซึ่งติดอยู่ในสำนวนคดีของศาลนั้นหรือศาลอื่น

การเสนอพยานหลักฐานและการระบุในช่องหมายเหตุนั้นแล้วก็ตาม มิใช่ว่าจะได้พยานหลักฐานนั้น ผู้อ้างพยานมีหน้าที่ร้องขอต่อศาลและจัดพิมพ์หมายเรียกพยานตามความประสงค์ของผู้อ้างเสนอต่อศาลเพื่อส่งอนุญาตและลงนามในหมายฯ เพื่อจัดส่งให้พยานก่อนวันนัดพิจารณาหลายๆวัน เพื่อให้โอกาสศาลจัดการให้และเป็นการให้พยานเตรียมตัวมิให้ขัดข้องได้

ส่วนวิธีขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานบุคคล หรือมีคำสั่งเรียกพยานเอกสาร วัตถุประสงค์ตามบัญชีระบุพยานที่ได้ยื่นไว้ต่อศาล คงใช้แบบพิมพ์คำร้อง (หมายเลข 7) การเรียบเรียงเนื้อหา

ไม่ว่าจะโดยในรูปแบบคำร้องหรือคำขอ มีลักษณะทำนองเดียวกับการทำคำแถลงที่เคยได้อธิบายไว้แล้วด้วยกัน กล่าวคือ **ตอนต้น**ต้องบรรยายให้ศาลทราบว่าคดีอยู่ในชั้นตอนใดของศาล ต่อมาบรรยายเหตุขัดข้องที่ต้องยื่นคำร้องหรือคำขอต่อศาลพร้อมด้วยเหตุผล **สุดท้าย**บอกความประสงค์จะให้ศาลทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องที่ร้องหรือขอนั้น

ตัวอย่าง

การกรอกแบบพิมพ์บัญชีระบุนพยาน

อันดับ	ชื่อพยาน	บ้านเลขที่	ใกล้เคียง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หมายเหตุ
1.	นาย ก.	อ้างตนเองเป็นพยาน					
2.	นาย ง.	5 ท่าแพ	-	ช้างม่วย	เมือง	เชียงใหม่	นำ
3.	นาย จ.	12 ห้วยแก้ว	-	สุเทพ	เมือง	เชียงใหม่	หมาย
4.	เอกสารหนังสือสัญญากู้ยืมเงิน 1 ฉบับ อยู่ที่โจทก์						นำ

.....ลายมือชื่อ...ผู้ระบุ

ตัวอย่าง

คำขอหมายเรียกบุคคล

เนื้อหา

ข้อ 1. คดีนี้ ศาลนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุนพยานไว้แล้ว แต่เนื่องจากพยานบุคคลตามบัญชีระบุนพยานอันดับที่ 3 เป็นบุคคลภายนอก โจทก์ไม่สามารถนำมาศาลได้ จึงขอความกรุณาศาลได้โปรดหมายเรียกพยานดังกล่าวให้มาศาลตามนัดด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

คำขอฉบับนี้ ข้าพเจ้า.....ทนาย โจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ.....ผู้เรียงและพิมพ์

ตัวอย่าง

คำร้องขอศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสาร

การขอศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสาร คงใช้หลักทำนองเดียวกับการขอหมายเรียกพยานบุคคลโดยใช้แบบพิมพ์คำร้อง (แบบหมายเลข 7) เรียบเรียงเนื้อหา ดังนี้

ข้อ 1. คดีนี้ศาลนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานแล้ว แต่เนื่องจากพยานเอกสารตามบัญชีระบุพยานอันดับ.....โจทก์ไม่สามารถนำมาศาลได้ จึงขอความกรุณาศาลได้โปรดมีคำสั่งเรียกเอกสารดังกล่าวให้ผู้ครอบครองนำส่งศาลก่อนวันนัดพิจารณาด้วย ขอศาลได้โปรดอนุญาต

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ ลายมือชื่อ นาย ก. ผู้ร้อง

คำร้องฉบับนี้ข้าพเจ้า นาย ส. ทนายโจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ ลายมือชื่อ นาย ส. ผู้เรียงและพิมพ์

ตัวอย่าง

ขอศาลหมายเรียกพยานบุคคลและพยานเอกสารพร้อมกัน

กรณีนี้คงใช้หลักที่กล่าวมาข้างต้นคู่กัน แบบพิมพ์คงใช้แบบหมายเลข 7 คือ แบบคำร้องโดยเพิ่มคำว่า “และคำขอ” ต่อท้ายคำว่า “คำร้อง” เมื่อเพิ่มแล้วจะอ่านได้ความว่า “คำร้องและคำขอ” ส่วนเนื้อหาเรียบเรียง ใช้ดังนี้

ข้อ 1. คดีนี้ศาลนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานแล้ว แต่เนื่องจากพยานตามบัญชีระบุพยานอันดับ.....เป็นพยานบุคคลและอันดับ.....เป็นพยานเอกสาร โจทก์ไม่สามารถนำมาศาลได้ จึงขอความกรุณาศาลได้โปรดหมายเรียกพยานบุคคลดังกล่าวให้มาศาลตามกำหนดนัดและมีคำสั่งเรียกพยานเอกสารให้ผู้ครอบครองนำส่งศาลก่อนวันนัดพิจารณาด้วย ขอศาลได้โปรดอนุญาต

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ.....ผู้ร้อง/ขอ

คำร้องและคำขอฉบับนี้ข้าพเจ้า นาย ส. ทนายโจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ.....ผู้เรียงและพิมพ์

การขอหมายซ้ำ

เมื่อโจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานตลอดจนได้เคยขอศาลหมายเรียกพยานและศาลได้หมายเรียกพยานแล้ว แต่ปรากฏว่าการสืบพยานในนัดที่เรียกพยานมานั้นเสร็จไปบางปากศาลได้เลื่อนการพิจารณาออกไปในคราวต่อไป หรือพยานบางคนมาศาลตามนัดไม่ได้โดยแจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบแล้ว ฯลฯ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อโจทก์ประสงค์จะให้ศาลเรียกพยานเหล่านั้นให้ไปศาลอีก โจทก์จะต้องขอให้ศาลออกหมายซ้ำเรียกพยานให้มาศาลในคราวต่อไปอีกด้วย การขอให้ศาลออกหมายเรียกคงใช้ได้ในแต่ละครั้ง แบบพิมพ์ที่ใช้ คงใช้แบบคำร้อง (หมายเลข 7) ส่วนเนื้อหาเรียบเรียง ดังนี้

ตัวอย่าง

การขอหมายซ้ำ

ข้อ 1. คดีนี้ศาลเลื่อนนัดไปสืบพยานโจทก์ในวันที่.....เวลา..... โจทก์เคยขอศาลหมายเรียก (และคำสั่งเรียก) พยานบุคคล (และพยานเอกสาร) มาแล้วครั้งหนึ่ง โจทก์ประสงค์จะขอหมายซ้ำ (และคำสั่ง) เรียกพยานดังกล่าวให้โจทก์อีกครั้งหนึ่งด้วย ขอศาลได้โปรดกรุณาอนุญาต

ควรมีครบแล้วแต่จะ โปรด

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

คำขอฉบับนี้ ข้าพเจ้า นาย ส. ทนายโจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ.....ผู้เรียงและพิมพ์

การอ้างพยานเพิ่มเติม

เมื่อได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว คือ ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน หากคู่ความฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่จะอ้างเพิ่มเติมอีกก็ชอบที่จะทำได้โดยการยื่น"คำแถลง"ขอระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าวได้ภายใน 15 วัน นับแต่วันสืบพยาน (ครั้งแรก) คำแถลงเช่นว่านี้ต้องยื่นพร้อมบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมด้วย

ในกรณีที่กำหนดเวลาให้ยื่นบัญชีระบупยานดังกล่าวข้างต้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งได้ยื่นบัญชีระบупยานไว้แล้ว มีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบупยานแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบупยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบупยานและสำเนาบัญชีระบупยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนพิพากษา และถ้าศาลเห็นว่าเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรมจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง

สรุป ฝ่ายนำสืบก่อน สืบยังไม่เสร็จ ทำเป็น “คำแถลง” หากฝ่ายนำสืบก่อน สืบเสร็จแล้ว ทำเป็น “คำร้อง” คู่ควอย่างการเรียบเรียงเนื้อหา

ตัวอย่าง

คำแถลงขอระบупยานเพิ่มเติม

คำแถลง (แบบพิมพ์ใช้แบบคำร้อง แต่ขีดฆ่าคำว่า “ร้อง” เป็น “แถลง”)

ข้อ 1. คดีนี้ โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนโดยศาลนัดสืบพยาน โจทก์ในวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบупยานแล้วเมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... แต่ยังคงขาดตกบกพร่องอยู่ จึงขอระบупยานเพิ่มเติมครั้งที่..... ดังบัญชีระบупยานที่ เสนอมาพร้อมนี้ ขอศาลได้โปรดกรุณาอนุญาต

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ..... ผู้แถลง

คำแถลงฉบับนี้ ข้าพเจ้า นาย ส. ทนายโจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ..... ผู้เรียงและพิมพ์

หลักกฎหมายและการเสนอพยานหลักฐานทั้งหลายตลอดจนการเรียบเรียงคำร้อง คำแถลง คำขอ ฯลฯ เหล่านี้นำไปประยุกต์ใช้กับฝ่ายจำเลยได้ทำนองเดียวกัน

การอ้างพยานเอกสาร

การอ้างพยานเอกสาร ถ้าต้นฉบับเอกสารนั้นอยู่ในความครอบครองของผู้อ้าง เช่น อยู่ในความครอบครองของโจทก์ฯ ต้องสำเนาให้ศาลและให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายจำเลย ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน เว้นแต่ต้องด้วยข้อยกเว้นของกฎหมายอนุญาตให้ไม่จำเป็นต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารนั้น หากกรณีไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นและฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานฝ่าฝืนไม่ส่งสำเนาให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามที่กล่าวข้างต้น หากฝ่ายปรปักษ์นั้นโต้แย้งไม่ยอมรับความถูกต้องไว้แล้ว เอกสารฉบับนั้นรับฟังเป็นพยานไม่ได้ (ฎ.1724/2523)

ข้อยกเว้นคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสาร

1) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารเป็นชุดซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบคืออยู่แล้ว หรือสามารถตรวจตราให้ทราบได้โดยง่ายถึงความมีอยู่และแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่น จดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดีหรือสมุดบัญชีการค้าและสมุดบัญชีของธนาคาร หรือเอกสารในสำนวนคดีเรื่องอื่น

2) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือของบุคคลภายนอก

3) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการพิจารณาค่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างอิงเอกสารนั้น หรือมีเหตุแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่นสำเนาเอกสารนั้น

กรณีตาม (1) หรือ (3) คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสาร ต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตงดการยื่นสำเนาเอกสารนั้นและขอขึ้นต้นฉบับเอกสารแทนเพื่อให้ศาลหรือคู่ความฝ่ายอื่นตรวจสอบตามเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

กรณีตาม (2) คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงพยานหลักฐานนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็น “คำร้อง” ต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน ขอศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสารให้ผู้ครอบครองส่งต้นฉบับเอกสารต่อศาลแทนการที่ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้ (มาตรา 90, มาตรา 123)

การเรียบเรียงคำร้องคงใช้หลักเกณฑ์ที่ได้อธิบายมาแล้ว

ตัวอย่าง

คำร้องขอให้คู่ความตรวจเอกสารเพราะเหตุสำเนาให้ไม่ทัน

เนื้อหา

ข้อ 1. คดีนี้ ศาลนัดสืบพยานโจทก์วันที่ 27 มีนาคม 2544 โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้แล้ว แต่เนื่องจากมีเอกสารซึ่งโจทก์อ้างเป็นพยานในการพิจารณาของศาลจำนวนมากและเป็นชุดเป็นเล่มหลายฉบับไม่สามารถจะทำสำเนาส่งให้จำเลยก่อนนัดสืบพยานเจ็ดวันตามกฎหมาย โจทก์จึงขออ้างส่งศาลเพื่อให้จำเลยมาตรวจดูก่อนสืบพยาน เพื่อมิให้กระบวนการพิจารณาเป็นการล่าช้า ได้ยื่นค้นฉบับเอกสารไว้ที่ศาลนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 90(3) ขอศาลได้โปรดกรุณาอนุญาต

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ.....ผู้ร้อง

คำร้องฉบับนี้ ข้าพเจ้า นาย,นาง,น.ส. (ระบุชื่อ) ทนายโจทก์เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ.....ผู้เรียงและพิมพ์

การรับฟังพยานเอกสารของศาล

การอ้างพยานเอกสารนั้นกฎหมายกำหนดให้ศาลรับฟังเฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่จะมีเหตุเข้าข้อยกเว้นต่อไปนี้

- 1) คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้ว
- 2) ต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้เพราะสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น ศาลจะอนุญาตให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้
- 3) ต้นฉบับเอกสารนั้นอยู่ในความอารักขา หรือความควบคุมของทางราชการ จะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี หัวหน้ากรม กอง หัวหน้าแผนก หรือผู้รักษาการแทน ในตำแหน่งนั้นๆที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณีเสียก่อน สำเนาเอกสารซึ่งบุคคลเช่นว่านี้ได้รับรองถูกต้องแล้ว กฎหมายให้ศาลรับฟังได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 93)

ข้อเสนอแนะ การเสนอพยานหลักฐานที่ยกมากล่าวนี้เป็นกรณีที่ควรจะได้รู้ไว้เป็นพื้นฐานเบื้องต้น แต่หาใช่ว่ามีอยู่เพียงเท่านั้น รายละเอียดอื่นๆ เช่น การนำพยานเอกสารมาสืบ การคัดค้านเอกสาร ผลแห่งการไม่ยื่นหรือส่งต้นฉบับเอกสารเป็นประการใด การนำสืบพยานวัตถุ ฯลฯ เหล่านี้ ควรใส่ใจศึกษารายละเอียดจากกฎหมายลักษณะพยานซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่จะต้องศึกษาก่อนลงทะเลเบียนเรียนวิชานี้ทั้งสิ้น ในขั้นนี้จะเน้นในส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์ที่ควรรู้ ส่วนใดที่เห็นว่านักศึกษาควรได้เห็นแนวปฏิบัติทำกันอย่างไร ผู้เขียนจะได้ยกตัวอย่างให้เห็นเป็นพื้นฐาน-

ตอนที่ 2

คดีอาญา

การเสนอพยานหลักฐานเบื้องต้นในคดีอาญานั้น มีหลักเกณฑ์หลายอย่างคล้ายคลึงทำนองเดียวกับคดีแพ่ง คือ ต้องยื่นบัญชีระบุพยานเช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายมีทั้งพนักงานอัยการและราษฎรผู้เสียหาย ในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ส่วนใหญ่ จะไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง คงนัดสืบพยานโจทก์ไปตามกระบวนการพิจารณาตามที่ได้ศึกษากันมาแล้วใน ป.วิ.อาญา แต่ในกรณีราษฎรผู้เสียหายเป็นโจทก์ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ทนายโจทก์จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานนั้นๆ ก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องไม่น้อยกว่า 7 วัน และหากมีพยานบุคคลเป็นบุคคลภายนอกจำเป็นจะต้องขอศาลออกหมายเรียกให้มาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง หรืออาจมีพยานเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นจะต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกให้ผู้ครอบครองส่งศาลก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องเช่นเดียวกัน

อนึ่ง ในการส่งหมายเรียกพยานบุคคลก็ดี พยานเอกสารหรือวัตถุพยานก็ดี ต้องส่งก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องอย่างน้อย 7 วัน แต่หมายเรียกพยานเอกสารหรือวัตถุพยานนั้น ควรให้โอกาสผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าพอสมควรเพื่อผู้ครอบครองจะได้มีเวลาจัดเตรียมได้ทัน ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปทนายโจทก์จะระบุพยานและร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานบุคคล เอกสารหรือวัตถุพยาน ซึ่งตนต้องการอ้างอิงก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องมากกว่า 7 วัน เช่น 10 วัน เป็นต้น

ขอบเขตในการระบุพยาน

ในการระบุพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ทางปฏิบัติทนายความส่วนใหญ่ระบุแต่เพียงพยานที่สำคัญๆ และจำเป็นแก่การไต่สวนมูลฟ้องพอที่จะนำสืบให้ศาลเห็นว่าคดีของโจทก์มีมูลที่จะฟ้องร้องและจำเลยได้กระทำความผิดเท่านั้น ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้อ้างพยานหลักฐานน้อยกว่าชั้นพิจารณา ปัญหาว่าจะถือหลักเกณฑ์ในการระบุพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้อย่างไร หรือระบุอย่าง

ใครจึงจะเหมาะสมนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว ต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆไป ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ไม่จำเป็นต้องนำสืบรายละเอียดมากนัก ทั้งนี้เป็นเทคนิคของทนายความด้วยเกรงจะทำให้จำเลย มีโอกาสเตรียมหาพยานหลักฐานมาสืบหักล้าง ด้วยเหตุการการพิสูจน์ในคดีอาญา กฎหมาย กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์ เนื่องจากจำเลยได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้ใดกล่าวหา ผู้นั้นมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ หากผู้กล่าวหาพิสูจน์ไม่ได้ หรือพิสูจน์ได้แต่ศาลยังมีความสงสัยว่าจำเลยจะเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ กฎหมายกำหนดให้ ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณแก่จำเลย คือ ยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป โดยเหตุที่โจทก์มีภาระการพิสูจน์นี้เอง โจทก์ต้องนำสืบก่อน ทำให้โจทก์เสียเปรียบในเชิงคดีอยู่ ไม่น้อย ดังนั้น ชั้นไต่สวนมูลฟ้องทนายโจทก์มักถือเป็นหลักว่าไม่ควรระบุพยานมากเกินไป ตัวอย่าง เช่น คดีว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คซึ่งมีโทษทางอาญา ออกเช็คโดยไม่มีเงิน จ่าย การระบุพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องพยานปากสำคัญได้แก่ ตัวผู้เสียหายกับพยานเอกสารคือ เช็คและใบคืนเช็ค พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก 1-2 คน เช่น ผู้จัดการธนาคาร ที่ปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คฉบับที่ฟ้องจำเลย ดังนี้ เป็นต้น

โดยสรุป ชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ไต่สวนเพื่อให้ศาลเชื่อว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและผู้ถูก ฟ้องเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนรายละเอียดอื่นๆ เอาไว้สืบในชั้นพิจารณา

การเสนอพยานหลักฐานต่อศาล

พยานหลักฐานที่ฝ่ายโจทก์อ้างอิงและประสงค์จะนำสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องต้องเสนอ ต่อศาลโดยวิธียื่นบัญชีระบุพยานทำนองเดียวกับการยื่นบัญชีระบุพยานในคดีแพ่งคู่กัน ในทาง ปฏิบัติใช้แบบพิมพ์ “บัญชีพยาน” (แบบ 14 ก.) คดีแพ่งและคดีอาญาใช้แบบเดียวกัน การยื่น บัญชีระบุพยานในคดีอาญาใช้หลักกฎหมายเดียวกับคดีแพ่ง คือ ยื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน (ป.วิ.อาญา มาตรา 15 ประกอบ ป.วิ.แพ่ง มาตรา 88)

พยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานประเภทใด ถ้าสามารถนำมาศาลด้วยตนเองก็ระบุในช่อง หมายเหตุว่า “นำ” ถ้าไม่สามารถนำมาศาลได้ด้วยตนเองก็ระบุว่า “หมาย” ลงไว้เช่นเดียวกับคดี แพ่ง

ส่วนการขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานบุคคล เอกสาร วัตถุพยานใดๆคงปฏิบัติทำนอง เดียวกับคดีแพ่งคู่กัน โดยปกติโจทก์ควรจะขอหมายให้ศาลเรียกพยานมา ถ้าไม่แน่ใจจริงๆว่า บุคคลที่ได้อ้างเป็นพยานจะไปเป็นพยานให้แน่นอน ทั้งนี้แม้ผู้อ้างพยานจะนำพยานนั้นไปศาล

ความนัดได้ แต่ใครเสนอแนะว่าเพื่อความมั่นใจควรขอหมายศาลจะดีกว่า เพราะในข้อกฎหมายกำหนดให้โจทก์ต้องมีพยานมาสืบแสดงความผิดของจำเลย หากโจทก์ไม่มีพยานมาสืบ ศาลต้องยกฟ้อง ดังนั้น ถ้าศาลได้ออกหมายเรียกส่งให้พยานแล้วพยานไม่ไปศาลตามนัด อันมิใช่ความผิดของโจทก์ ศาลจะยกฟ้องไม่ได้หากโจทก์ได้ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนในวิธีการเรียกพยานมาศาลแล้ว ด้วยเหตุนี้หากโจทก์ระบุว่า “นำ” ครั้นถึงวันนัดนำพยานไปศาลไม่ได้ เนื่องจากพยานหลบหนีทั้งๆที่ก่อนวันนัดได้สอบสวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานโจทก์ พยานรับปากอย่างมั่นเหมาะว่าจะไปเป็นพยานให้แน่นอน แต่ต่อมาเกิดกลัวอันตรายจากพรรคพวกผู้ถูกฟ้องหรือจำเลยข่มขู่พยานจึงหลบหนีไป หรือเจตที่เคียดของคู่ความให้เงินทองพยานไปเที่ยวหัวเมืองเสียด หากไม่ไปก็จะไม่มีวันได้เที่ยว ดังนี้ เป็นต้น เมื่อโจทก์ไม่มีพยานมาสืบ กว่าโจทก์จะรู้ตัวอาจได้รับความเสียหายได้ เป็นต้น

หวนกลับมาพิจารณาการขอหมายเรียกพยาน ในกรณีที่ศาลได้ออกหมายไปแล้ว พยานไม่มา ถ้ามีเหตุสมควร เช่น เจ็บป่วยหรือมีธุระสำคัญจำเป็นอย่างอื่น ศาลก็จะสั่งให้เลื่อนคดีไปได้ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้พยานไม่มาศาลโดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ โจทก์ก็ควรขอเลื่อนคดีและขอออกหมายซ้ำเรียกพยานในนัดต่อไป หรือถ้าโจทก์เห็นว่าพยานมีพฤติการณ์หลีกเลี่ยงขัดขืนหมายศาล โจทก์จะแถลงขอให้ศาลออกหมายจับพยานก็ได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 111(2) ประกอบ ป.วิ.อาญา มาตรา 15) แต่ทั้งนี้จะกระทำเช่นว่านี้ได้สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมาย แต่ถ้าหากพยานนั้นมีเอกสิทธิ์หรือกฎหมายยกเว้นไม่จำเป็นต้องไปศาลก็ได้ จะขอศาลออกหมายจับก็ไม่ได้ บุคคลที่กฎหมายยกเว้นไม่ต้องไปศาล คือ

- 1) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราชหรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ไม่ว่าในกรณีใดๆ
- 2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใดๆ
- 3) บุคคลใดๆที่อ้างว่าไม่สามารถจะไปศาลได้เพราะเจ็บป่วย หรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่น โดยได้แจ้งเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 108)
- 4) ผู้มีเอกสิทธิ์ทางการทูตตามหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยระหว่างประเทศ

การเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา

เมื่อศาลได้สอบสวนฟ้องแล้วมีคำสั่งว่าคดีมีมูลและประทับรับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณา โจทก์

ต้องเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาอีกโดยการยื่นบัญชีระบุพยานทำนองเดียวกับการยื่นในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคู่กัน แต่ในชั้นพิจารณาพยานหลักฐานจะมีมากหรือรายละเอียดที่ต้องนำเสนอในศาลมากกว่าชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ในด้านจำเลยก็มีหน้าที่ต้องนำเสนอพยานเพื่อหักล้างหรือทำลายน้ำหนักพยานโจทก์ ทั้งนี้ จำเลยต้องเสนอพยานหลักฐานต่อศาล โดยการยื่นบัญชีระบุพยานทำนองเดียวกับ โจทก์คู่กัน

การขอศาลหมายเรียกพยานหลักฐาน

การขอให้ศาลหมายเรียกพยานบุคคล พยานเอกสาร ตลอดจนวัตถุพยาน คงปฏิบัติทำนองเดียวกับคดีแพ่ง

ส่วนการนำพยานหลักฐานมาสืบในศาล คงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยานซึ่งจะไม่นำมากล่าวซ้ำในที่นี้อีก ให้บททวนรายละเอียดในกระบวนวิชากกฎหมายลักษณะพยานดังกล่าวแล้ว หมายเรียกพยานบุคคลใช้แบบพิมพ์เดียวกับคดีแพ่ง (หมายเลข 16) ส่วนหมายเรียกพยานเอกสารหรือวัตถุพยาน คดีอาญามีแบบพิมพ์เฉพาะ คือ หมายเรียกพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ (คดีอาญา) หมายเลข 17 คู่มืออย่างท้ายเล่ม
